

UMĚNÍ PŘIJMOUT ODPUŠTĚNÍ

Lorenz Wachinger

Následující úvahy vyrostly z praxe manželského poradenství a terapie.

Kdo pro tebe jsem?

Kdy to mám těžší při odpuštění – jako odpouštějící, nebo jako přijímající odpuštění? „Nemohu mu (jí) odpustit, nebo zatím ještě ne“, slyším často např. od partnerky nevěrného manžela. Zranění vězí příliš hluboko; nad příliš mnoha věcmi je otazník; člověk si nemůže počínat tak, jako by se nic nestalo – to by byla lež; člověk ale také nedokáže prostě zapomenout. Pochybnosti o vztahu mezi mnou a tebou jsou příliš ostré: Jak si vůbec vzájemně stojíme, když jsi mi dokázal něco takového provést? Pravděpodobně pro tebe moc neznamenanám, když ti tak málo záleželo na tom, že jsi mi to udělal nebo řekl. Je to tak, když nemohu nebo zatím ještě nemohu odpustit, že bych se měl nejprve ptát: Kdo vlastně pro tebe jsem? Jak mám uvěřit, že se mi neposmíváš, když jsi mě přece předem viděl oklamáného, nic netušícího, podvedeného nebo zbaveného vážnosti a zařadil mě do svých plánů? Připadám si jako zraněný, ve svém bezpečí a jistotě otřesený; vztah k tobě, který jsem cítil jako plášť chránící mne, dostal díru a už mě nezahřívá. Cítím se odstrčený, jako člověk, kterého jsi nechal padnout, připadám si bezcenný. To mě rozčiluje – chci se bránit; nebo mě to ochromuje – rád bych všechno odvrhl.

Viděl jsi mou nahotu

Když se chci naučit odpouštět, musím nejprve znovu říci ano sobě samému. Můj vlastní obraz o sobě dostal šrám nebo trhlinu, ale já se přijímám i s tím. Přiznávám to a smírám se s tím, že nejsem bez vady a beze všeho žádoucí, nejsem vůbec to dobro, které činí každou námitku a každé trvajícím přání nesmyslným; nejsem nejlepší, nejsem také tak chytrý, abych si všeho všiml, a nejsem tak silný, abych dokázal všechny rány a bodnutí vydržet nebo odvrátit. Přijímám sám sebe, protože jsem zakusil, že jsem slabý a ubohý, lehce zranitelný a vůbec ne skvělý hrdina.

Viděl jsi mě slabého a ubohého; znáš teď moje nejzranitelnější místo. Jsem ti teď vydán ještě více. Mohu ti důvěřovat? Důvěřuji si, že s tebou mohu dále pokračovat bez absolutní jistoty, která ani neexistuje? Víím, že už nejsem pro tebe ten zářivý a nezranitelný, neboť už jsi viděl mou nahotu. Dokážeš to unést, dokáži já to unést? Jak budeme moci spolu nadále s tímto vědomím žít? Budu si sám sebe vážit, budeš si mě moci ještě vážit?

Cítím tvůj zrak spočívající na mně nově a jinak; nechávám se pozorovat tebou ve své slabosti a bídě. Přijímám tento pohled, který mě teď vidí menším než dříve; snesu ho. Skláním se před pravdou vztahu mezi tebou a mnou; tvrdá pravda mě povzbudí. Zříkám se protiúderu jako prostředku, abych napravil vlastní obraz o sobě – být „silný“ a „neotřesitelný“. Vzdávám se toho, aby ses dělal přede mnou malým proto, abys zvětšil můj vlastní obraz o sobě. Nabízím ti náš vztah tak, jak ho já a ty nyní vidíme; nabízím ti ho znova – novým se teprve bude muset stát. Budoucnost bude

od nás žádat, abychom byli pozorní, a také odpuštění nás bude něco stát; není zadarmo ani pro toho, kdo odpouští, ani pro toho, komu se odpouští. Každý za to musí něco dát. Něco? Kus života!

Zkus to se mnou ještě jednou!

Je pravda, že přijmout odpuštění něco stojí? Co by se za to mělo učinit nebo dát? Když je mi odpuštěno, jsem prostě jen obdarovaný, který pro to nemůže sám nic učinit? Kdyby mi bylo odpuštění prostě darováno a já pro to nemohl nic učinit, sedělo by na mně jako přijatá facka. Může nade mnou stát člověk tak velký, že musím jeho odpuštění jednoduše bezmocně přijmout, vydán mu na milost a soucit? Ponižuje-li mě „odpuštění“, je otráveno; vytváří v tom případě vztah pána a otroka. Přijmout odpuštění však neznamená, že se někomu podrobuji, že se vzdávám své důstojnosti svobodného člověka, že se ponižuji. Kdyby se o to chtěl někdo v tomto smyslu pokusit, brzy by zpozoroval, že to nejde; v něm nebo v jeho partnerovi by se muselo něco bránit a protestovat proti novému pokřivenému poměru.

Slovo odpuštění mohu přijmout jen tehdy, jestliže jsem o ně usiloval a jestliže jsem ho chtěl. Pochopil jsem, že vztah k nějakému člověku utrpěl škodu něčím, co jsem udělal nebo řekl, popřípadě neudělal nebo neřekl. Nechci však tento vztah zničit, spíše chci, aby se stal znovu zdravý a silný; záleží mi na něm. Protože ale vztah nezávisí jen na mně, nýbrž je-li to opravdový a vzájemný vztah jako mezi dospělými lidmi, závisí i na druhém, s nímž si přeji mít vztah. V tom případě ho také ani sám nemohu vytvořit či obnovit, uzdravit nebo zlepšit. K tomu jsou zapotřebí oba partneři; moje prosba: „Zkus to se mnou ještě jednou!“, a jeho odpuštění, příslib, že to chce s tímto vztahem znovu zkusit, a to za daných předpokladů, aniž by něco zapomněl nebo potlačil. Na odpuštění, o které jsem se neprosil, které mi bylo vmeteno nebo hozeno na hlavu, prostě kašlu. Pro odpuštění je ještě příliš brzo; není totiž ještě vyjasněno, jak na tom vzájemně jsme, konflikt mezi námi se ještě neuklidnil. Spíše bych musel chápat předčasné odpuštění za pokus svého partnera nenápadně rozhodnout boj pro sebe už tím, že jej zastaví tehdy, kdy se mu to hodí.

Prohlédli jsme

Zásadně důležitý je tedy první krok, totiž vyprosit si odpuštění. Odpoví-li na to partner projevem odpuštění – co to potom znamená? To neznamená, že tím bylo zahlazeno to, co se stalo; nikdo nemůže slíbit, že jednoduše zapomene něco, co se stalo. Znamená to: Dívejme se dopředu! Oba můžeme dále pokračovat. Pravděpodobně ne tak jednoduše jako dříve – byl to přece jen otřes, jehož následky jen pozvolna odeznívají. Pro mne, kterému je odpuštěno, to znamená: nebudu přišpendlen k něčemu minulému; můj partner mi věří, že se distancuji od svého provinění, protože jsem je vzal na sebe. Věřící mi, že jsem změnil směr. Dává mi zelenou pro nový pokus s ním. Otvírá znovu cestu k sobě.

Co zůstává, je to, že vztah mezi námi se stal ohroženým. Asi je dobré vidět to tak; příliš velká jistota by mohla mýlit. Skrze zlom, který tu byl, a skrze jeho překonání jsme prohlédli a poznali více. Bolest, kterou jsme vytrpěli, a smutek, že jsme si vzájemně ublížili – to jsou ty skutečnosti, které nás přivedly k poznání. Zničených iluzí není škoda; pravděpodobně ale je ta tam i první, třebaže naivní důvěra.

Určitě není cílem zůstat naivní, smět být dítětem jako dospělý. Může být samozřejmě těžké přijmout s odpuštěním to, že jsem za sebou nechal ráj a že nemohu zpět. Nežijeme v neporušeném světě; neporušené a bezbolestné vztahy mezi lidmi nelze naprosto očekávat. Žít společně také znamená vzájemně se zraňovat. Víme to a přesto se bojíme, že budeme zraněni a že jiné zraníme; obojí bolí. Samozřejmě také víme a z mnoha stran je to potvrzeno, že všechny rány nejsou zdaleka smrtelné; že pro většinu ran existuje vyléčení. Rány se zajizví a jizvy se stanou očima, jimiž pak lépe vidíme.

Entschluss 1980, 9/10

PSYCHOTERAPIE A ZPOVĚĎ – Katolická církev uplatnila ve zpovědi nad úzdravnou hodnotu vyhovoreni také momenty lítosti, pokání a osvobození od viny jako významné pro útěchu a pro znovunabytí vnitřní svobody.

Charlotta Bühlerová, Psychologie im Leben unserer Zeit, 1962

SVĚDECTVÍ DOBY –

Friedrich Nietzsche: Sproved'me pojem hřichu ze světa!

André Gide: Nataneli, já už na hřích nevěřím.

Georghiu: Dokonce i hřích převedli lidé na Západě na jedinou dimenzi. Redukovali ho na nulu.

Friedrich Dürrenmatt: V šlendriánu našeho století, v tomto posledním tanci bílé rasy, už neexistují žádní provinilí a také žádní odpovědní. Nikdo za nic nemůže a nikdo to nechtěl.

Bruce Marshall: Tu někdo v 19. století rozšířil pověst, že hřích není hřích, a od té doby nebylo s lidmi už nijak k vydržení... Když hřešili, říkali, že jednají správně a že si každý může dělat nárok na to, aby byl stejně nemravný jako všichni ostatní.